

KURBAN İBADETİNİN SOSYAL BOYUTU VE HAYATA ETKİSİ

Derd-i derunuma derman arardım

Dediler ki; "derttir dermanın senin."

Dergah-ı dildare kurban arardım,

Dediler ki; "canım kurbandır senin."

Canım Kurban Olsun Senin Yoluna Adı Güzel Kendi Güzel Muhammed

1. KURBAN NEDİR?

- KURBİYYET (Ma yetegarrabu bihi ilellah: kendisi ile Allah'a yaklaşılacak şey)
- MAL NİMETİNİN ŞÜKRÜ
- ALLAH RIZASI
- DUYGULARIN TEMİZLİĞİ

Sözlükte: yaklaşmak, Allah'a (rahmetine) yakınlaşmaya vesile olan şey anlamlarına gelir. Dinî bir terim olarak: Kurban, kurban bayramı günlerinde ibadet maksadıyla, belirli şartları taşıyan hayvanı usulüne uygun olarak kesmeyi ve bu amaçla kesilen hayvanı ifade eder. Arapçada "Udhiyye" denir.

Kurban, Allah Teâlâ'nın ihsan buyurduğu varlığa bir teşekkürdür.

Kurban bir gelenek değil, kitap ve sünnetle meşruiyeti sabit olan bir ibadettir. Kurban da zekât gibi Hicretin ikinci yılında meşru kılınmıştır.

KURBAN KESMEKLE MÜKELLEF OLANLAR

Müslüman, Akıllı Ve Buluğa Ermiş, Mukim ve Belirli Bir Mali Güce (Nisap: Oturacak evi, Evinin yeter derecede eşyası, Binek için olan hayvanı veya arabası, Üç kat elbisesi, Kendisinin ve bakmakla yükümlü olduğu kimselerin bir yıllık nafakalarından ve borcundan fazla 80,18 gr. Altın veya bunun kıymeti para ve eşyaya malik) Sahip Olan kimseler Kurban kesecek kadar zengin demektir. Bu kimseye yılda bir defa kurban günlerinde kurban kesmek dini bir vecibedir.

2. KURBAN TARİH BOYU VAR OLMUŞ BİR İBADET MİDİR? NE TÜR KURBANLAR VARDIR? ÇEŞİTLERİ NEDİR?

Dünya kurulalı beri kurban var olmuş bir ibadet biçimidir. Tarihe baktığımızda hemen hemen bütün medeniyetlerde farklı türlerde de olsa görülmektedir. Prof. Dr. Ali Rafet ÖZKAN Dinlerde Kurban Kültürü isimli eserinde iki kısımda incelemektedir.

1. Kanlı kurbanlar

a. **İnsan kurbanı** (Pagan dünyasında tanrılar için insan kurbanı yaygındır. Eski Amerika halklarından olan **İknalarda ve Azteklerde** da rastlanmaktadır. Eski Orta Amerika kültürü olan **Aztekler**, kurban ettikleri insanları 18 m derinliğindeki kurban kuyusuna atıyorlardı. Eski dönemlerde doğan ilk çocuk kurban edilir anlayışı mevcut idi. **Germen** dinlerinde savaş esirlerinden kurban sunulurdu. **Eski Yunanistan'da** işlenen önemli suçlar için insan kurban edilmesi vardı. **Araplarda ve Çinin güney bölgesinde** vs bu tür insan kurbanlarına rastlandığı kaynaklarda ifade edilmiştir. İnsan kurban etme Çin, Hint ve bazı Ortadoğu kültürlerinde de görülmüştür. **Günümüzde şeytana taptıklarını öne süren bazı satanist gruplarda bu uygulama mevcuttur.**)

b. Hayvan kurbanı

c. **Kominyon Kurbanı** (İlahlara sunulan totem hayvanının Klan üyeleri tarafından çiğ çiğ yenilmesi ve bu sayede hayat buldukları ve tanrısal güçleri elde edeceklerine inanırlar.)

d. **Cenaze Kurbanı** (Ölenin mezarına kişisel eşyalarının konması, **en yakını veya yakınları ile atı, hizmetçilerinin öldürülerek mezara konması** veya **cenaze ile birlikte dul kadınların yakılması ve benzeri uygulamalar.** **Hinduizmde** ölen eşin hayatta kalan eşleri diri diri musallaya konarak defnedilmesi. **Manipurlu Nagalardada** günümüzde vardır. **Babil kralları** ölünce hizmetçileri de kurban edilirdi. **Kuzey Amerika yerlileri** çocuk ölünce onun ruhuna refakat etmesi için **evin köpeğini** de çocukla gömerlerdi. Firavunların piramitlerini inşa edenlerin Öldürülmeleri)

2. Kansıız kurbanlar

- Bedel Kurbanı
- Mahsul Veya Gıda Kurbanı
- Ruhani Veya Vakıf Kurbanı

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا لِيذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِّنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ

“ Her ümmet için, Allah’ın kendilerine rızık olarak verdiği kurbanlık hayvanların üzerine O’nun adını ansınlar diye kurban kesmeyi meşru kıldık...” (Hac, 34)

- **İslâm öncesi Türklerde** de Gök Tanrı’nın hoşnutluğunu kazanmak için hayvan kurban edilirdi.

- **Hinduizm, Konfüçyanizm ve Şintoizm** gibi dinlerde de kurban ibadeti bulunmaktadır.
- **İlahi olmayan dinlerden** bazılarında bir kısım tahıl ürünleri kurban olarak seçilirken bazılarında da insan kurban edilmiştir.
- Kurban kesme geleneği **Yahudilikte** de vardı. Yahudiler bu görevi Kudüs'te altar (sunak) denilen yerde yerine getirirlerdi. Fakat Yahudiler, Babil sürgününden (M.Ö. 586) sonra mabedin yıkılmasıyla kurban kesme geleneğini terk ettiler. **Günümüzde Yahudiler, günahlardan arınmak için, horoz veya tavuk kurban eder ve bunların etlerini fakirlere dağıtırlar. Mevcut İncillere göre Hz İsa Yahudilere ait Fısh Kurbanını kesmiş etinden yemiş ve arkadaşlarına ikram etmiştir.**
- **Hz Musa'nın kavmi olan İsrailoğulları buzağı heykelinden kendilerine tanrı edinmişlerdi.**

Bakara suresinde sureye adını veren olayda, İsrailoğullarından bir inek boğazlamaları istenmişti. Bir şahıs, mirasına konmak için amcasını öldürmüş, katilin bulunabilmesi için inek kesilmesi, kesilen inekten bir parçanın maktule vurulması halinde maktulün, katilin kim olduğunu söyleyeceği haber verilmişti. İsrailoğulları, bu emri yerine getirmemek için işi yokuşa sürdüler. **İsrailoğulları menfaatine tapan bir millettir. Kendileri için yararlı olan şeylere taparlardı.** İnek ile hem çift sürüyorlar hem de onun sütünden yararlanıyorlardı.

- **Hristiyanlar** ise Hz. İsa'nın insanlığı "aslî suç"tan kurtarmak için kendisini feda ederek kurban ettirmiş olduğuna inanırlar. Onlar bu nedenle başka kurban gerektirmediğini söylerler. **Pavlus, Roma ve Eski Yunan dini anlayışlarının etkisinde kalarak, Hz İsa'nın çarmıhta can vermesini **Büyük Kurban** olarak değerlendirerek, kurban kesme geleneğini lağvetmiş ve kurban Hz İsa'nın bir ismi olmuştu.**
- **İslam öncesi Müşrik** Mekkeliler de kurban kesiyorlar ancak kesikleri kurbanları Kâbe'ye koydukları putlara sunuyorlardı. Cahiliye Araplarında hemen hemen her konu, kurban kesmeye vesile olabiliyordu: **Örneğin, çocuğun doğması, birinin ölmesi, bir felaket, iyi bir haber, ürünün bol olması, kıt olması, ilk doğan hayvanlar vs her şey kurban kesme nedeni olabilirdi.** (bk. Maide, 5/3, Bakara, 2/173, En'am, 6/145, Nahl,

16/115)

Herkes bir varlığa kurban olur. Kimisi, dinine, kimisi vatanına, kimisi mal, mülk ve servetine, kimisi sevgilisine canını verecek kadar bağlıdır.

Herkes kurban olduğu merciin değerini kazanır. Peki biz neyin kurbanı olmaya hazırız?

Kurban hemen hemen bütün inanış ve kültürlerde tanrı veya tanrılarla iletişim kurmanın, kendilerini ona affettirmenin, onun/onların kırgınlığının önüne geçebilmenin veya ona/onlara yaklaşabilmenin bir aracı olarak algılanmakta ve bu amaca yönelik olarak uygulanmaktadır.

3. İSLAM DİNİNDE NE TÜR KURBANLAR VARDIR? İSLAM LİTERATÜRÜNDE KURBAN ÇESİTLERİ NELERDİR?

- **UDHİYYE KURBANI: ZİLHİCCE** ayının 10.gününün girmesiyle vacip olan kurbandır.
- **HACC KURBANI (ŞÜKÜR, TATAVVU')**: Kıran veya temmetü haccına niyet edenlerin Allah'a şükretmek için kestikleri.
- **ADAK KURBANI**
- **AKİKA (NESİKE) KURBANI**: Çocuğun doğumunu takip eden günden ergenlik çağına
- **CEZA KURBANI**: İhramlı bir Müslüman'ın, yasak olan işlerden birini yapmasından dolayı,
- **İHSAR KURBANI**: İhramlı bir kimsenin haccı tamamlamaya güç yetirememesi halinde
- **ÖLMÜŞ KİMSE İÇİN KURBAN**: Vefat etmiş bir kimse için kurban kesmek meşru ve caizdir.
- **YAPILAN BİR BİNA İÇİN KESİLECEK KURBAN**

3. KURBAN İBADETİNİN ÖNEMİ NEREDEN GELMEKTEDİR?

- a. Bütün Dinlerde Mevcut Olan Bir İbadet Çeşididir
- b. Pek Çok Ayetle Sabit Olmuş Ve İmtihan Vesilesi Kılınmış
- c. Hadislerde Ve Hz. Peygamberin Hayatında Önemli Bir Yer Yutmuş
- d. Paylaşma, Yaklaşma Ve Kaynaşmaya Vesile Olan
- e. Psikolojik Ve Sosyal Yönleri Bulunan Ve
- f. Günümüze Kadar Gelmiş Ayet, Hadis Ve İcma İle Sabit Bir İbadettir.

4. KUR'AN-I KERİMDE KURBAN NASIL GEÇMEKTEDİR?

- a. HER ÜMMET İÇİN KURBAN (HAC 34)
- b. HZ. **ÂDEM'İN İKİ OĞLU KURBAN İLE İMTİHANA TABİ TUTULMUŞTUR**

Hz. Adem'in çocuklarından Hâbil hayvancılıkla meşgul oluyordu ve kurban takdîm edilmesi gerektiğinde, hayvanlarının en iyisini, kendisi için en sevimli olanı tercih etmişti.

Kâbil ise ziraat ürünlerinin en kötülerinden, cılız bir buğday demeti sunmuştu. Nihayetinde “birisinden kabul edilmiş, diğerinden kabul edilmemişti.” (Hasan Basri Çantay, Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm, I, 162)

وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا فَتُقُبِّلَ مِنْ أَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْآخَرِ قَالَ لَأَقْتُلَنَّكَ

قَالَ إِنَّمَا يُتَقَبَّلُ لِلَّهِ مِنَ الْمُتَّقِينَ {27}

“Onlara, Âdem’in iki oğlunun haberini gerçek olarak anlat: **Hani birer kurban takdim etmişlerdi de birisinden kabul edilmiş, diğerinden ise kabul edilmemişti.** (Kurbanı kabul edilmeyen kardeş(Kabil), kıskançlık yüzünden), «**Andolsun seni öldüreceğim**» dedi. Diğer de (Habil) «**Allah ancak takvâ sahiplerinden kabul eder**» dedi (ve ekledi:) «**Andolsun ki sen, öldürmek için bana elini uzatsan (bile) ben sana, öldürmek için el uzatacak değilim. Ben, âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım.**»”(Maide 27-28)

c. HZ **İBRAHİM VE İSMAİL’İN KURBAN OLAYI VE İMANDA**

SAMİMİYET VE SADAKAT DURUMLARI

Hız İbrahim (AS), Allah’a manen yaklaşmak amacıyla 1000 tane koç,300 sığır, 100 deve kurban kesmişti. Bunun üzerine **melekler hayret etmişlerdi.** Hz İbrahim (AS) ise: “**Hayret edilecek bir şey yok. Biz Allah’a malımızı feda ettiğimiz gibi canımızı da feda ederiz. Can, maldan daha kıymetlidir.** Elbette malın ve mülkün yegâne sahibi Allah’tır. **Değil mal, Allah bana bir evlat verse, onu dahi Rabbimin yoluna feda ederim, kurban keserim.**” buyurdu.

Hız İbrahim (AS) elbette Rabbine verdiği sözü yerine getirecekti. Allah Halil’inin makamını bizlere ibret olarak göstermek üzere; O’nu yeni bir imtihana tabi tuttu. Birkaç yıl sonra, Hz İbrahim (AS)’ın, Hz Hacer’den bir evladı oldu. Bu çocuk, Hz İsmail (AS) idi.

رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ {100} فَبَشَّرْنَاهُ بِغُلَامٍ حَلِيمٍ {101} فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ قَالَ يَا بُنَيَّ إِنِّي

أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانظُرْ مَاذَا تَرَى قَالَ

يَا أَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ {102}

“(İbrahim) “**Ey Rabbim, bana iyilerden (bir oğul) ihsan et**” dedi. **Biz de kendisine yumuşak huylu bir oğul müjdeledik.** Oğlu yanında koşacak çağa gelince, **“Ey oğlum, ben seni rüyamda boğazladığımı görüyorum, bir düşün, ne dersin?”** dedi. (İsmail) “**Babacığım, sana ne emrolunuyorsa yap, inşaallah beni sabredenlerden bulacaksın.**” dedi. Her ikisi de Allah'a teslim oldular (Allah'ın emrine boyun eğdiler). (Saffat 100-102)

Hız İbrahim (AS) oğlunu kurban keseceğini vaad etmişti. Aradan zaman geçince bunu **unuttu.** Hz İsmail (AS) onunla yürüyecek çağa (7 ile 10 yaşlarına) gelince, rüyasında kendisine: “**Nezrini yerine getir.**” dendi. Bu rüyayı arife gününden bir gün önce yani Terviye günü görmüştü. Terviye gecesi, gördüğü rüyanın Allah tarafından mı şeytan tarafından mı olduğunu tefekkür etti. Bunun için o güne **TERVİYE GÜNÜ** denir. İkinci gece aynı rüyayı yine gördü. Bu sefer **rüyanın Allah tarafından olduğunu anladı.** Bu bakımdan o güne de

ARİFE GÜNÜ, rüyayı gördüğü yere de **ARAFAT** denir. **Üçüncü gece yine aynı rüyayı görür**, rüyasında: **“Nezrini yerine getir.”** emrini alır. Artık oğlu İsmail’i kesme kararını alır. Bunun için de bu güne **NAHR (KURBAN KESME) GÜNÜ** denir.

فَلَمَّا أَسْلَمًا وَتَلَّهُ لِلْجَبِينِ {103} وَنَادَيْنَاهُ أَنْ يَا إِبْرَاهِيمُ {104} قَدْ صَدَّقْتَ الرُّؤْيَا إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي

الْمُحْسِنِينَ {105} إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْبَلَاءُ الْمُبِينُ {106} وَفَدَيْنَاهُ بِذَبْحٍ عَظِيمٍ {107}

“İbrahim, oğlunu şakağı üzerine yatırdı. Biz de ona şöyle seslendik: “Ey İbrahim, rüyana gerçekten sadakat gösterdin, şüphesiz ki bu apaçık bir imtihandı.” dedik ve ona (İsmail’e karşılık) büyük bir kurbanlık fidye verdik.” (Saffat 103-107)

Gökten inen melek Hz İbrahim (AS)’a, Allah’ın şu emrini iletir: “Ey İbrahim, gerçekten rüyana sadakat gösterdin.” Dünyadaki en sevgili varlığını, Bu varlık, gönlünün süruru biricik evladın İsmail bile olsa Allah yolunda kurban etmekten çekinmeyeceğini yeterince ispat ettin. Hem sen, hem İsmail hem de eşin Hacer Allah’a bağlılığınızın dillere destan olmaya hak kazanan bir örneğini başarıyla sergilediniz.”

Koçu getiren Cebrail (AS): “Allahü ekber, allahü ekber.” derken, Hz İbrahim (AS): **“La ilahe ilallahü vallahü ekber.”** derken, Hz İsmail (AS) da: **“Allahü ekber ve lillahil hamd.”** diyordu.

Bugün bizler de Kurban keserken onlara uyararak aynı tekbiri getiriyoruz.

Baba-oğulun Allah’a gösterdikleri bu teslimiyete melekler hayret ediyorlar. 1000 koç, 300 sığır ve 100 deve kesmesinin ötesinde oğlunu Allah yolunda kesecek kadar teslimiyet sahibi olduğunu bir kere daha müşahede ediyorlar.

Boşuna Allah kendisine HALİLİM dememiştir. Onun gözünde mal ve mülkün hiçbir değeri yoktu. Allah’a kulluk ve Allah yolunda olmak onun niçin kaçınılmaz bir şeydi.

Kan akıtmak vacip, et dağıtmak sünnet olduğuna göre, kurban kesilmekle vacip yerine getirilmiştir. **Evlâd, annenin ve babanın bir parçasıdır. Parada insan hayatının aynen**

bir parçası sayılmaktadır. Kendinden bir parça olan evladını kurban etmek ne kadar zor ise; alın teri ile kazanılan parayı vererek kurban alıp kesmek de o kadar zordur.

İşte bunların ikisi de insan hayatından birer parçadırlar. Hz. İbrahim, Allah'a aşkından dolayı oğlunu kurban etmek istemiştir. Biz Müslümanlar da Allah sevgisinden dolayı malımızı ve canımızı Allah yolunda sarf etmeye çalışırız.

d. KURBAN TAKVAYA GÖTÜRMELİDİR

لَنْ يَنَالَ اللَّهَ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَلَكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوَىٰ مِنْكُمْ كَذَلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَاكُمْ وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ {37}

“Onların (kurbanların) ne etleri ne de kanları Allah'a ulaşır. Fakat O'na sadece sizin takvanız ulaşır.” (Hac 37)

Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için yapılan her şeyde ve kurban ibadetinde esas olan iyi niyet ve ihlâs'tır.

Allah Teâlâ ancak takva sahiplerinin yapmış oldukları ibadetleri kabul eder.

Kurbanımızı keserken okuduğumuz şu ayet, nasıl bir niyete sahip olmamız gerektiğini bize öğretiyor

قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ
لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ

“De ki: **Şüphesiz benim namazım, kurbanım, hayatım ve ölümüm hepsi âlemlerin Rabbi Allah içindir.** O'nun hiçbir ortağı yoktur; böyle emrolundum ve ben Müslümanların ilkiyim.” (Enam, 6/162-163)

e. ŞEİRİ DİNİYYEDİR/ DİNİN SEMBOL/NİŞANELERİNDEN BİRİDİR

Dinin evrenselliğini ortaya koyan, ifade eden, amacını belirten bir takım semboller vardır. İslam dininin ezan, cami, namaz, minare gibi bir takım sembolleri vardır. Kurban da kuran-ı kerimin ifadesi ile dini ortaya koyan bu sembollerden, nişanelerden birisidir.

وَالْبُدْنَ جَعَلْنَاهَا لَكُمْ مِّنْ شَعَائِرِ اللَّهِ لَكُمْ فِيهَا خَيْرٌ

“Kurbanlık deve ve sığırlar, Allah'ın size olan nişanelerinden (Allah'ın size verdiği dinin alametlerinden) kıldık. Sizin için onlarda hayır vardır.” (Hacc 36)

5. HADİS-İ ŞERİFLERDE KURBAN NASIL GEÇMEKTEDİR?

ضَحَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِكَبْشَيْنِ أَقْرَنَيْنِ أَمْلَحَيْنِ، أَحَدُهُمَا عَنْهُ وَعَنْ أَهْلِ بَيْتِهِ،
وَالْآخَرُ عَنْهُ وَعَنْ مَنْ لَمْ يُضْحِي مِنْ أُمَّتِهِ

Ebu Hüreyre (ra) rivayet ediyor :

“Peygamberimiz (sav) (kurban bayramı günü mü'minlere bayram namazını kıldırdıktan ve hutbesini okuduktan sonra - Bismillahi Allahu Ekber – diyerek) kendi eliyle biri kendisi için diğeri de ümmetinden kurban kesemeyenler için boynuzlu ve semiz iki tane koç kesti.” (Taberani, Mucem-i Kebir)

مَا عَمِلَ آدَمِيُّ عَمَلًا يَوْمَ النَّحْرِ أَحَبَّ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى مِنْ إِهْرَاقِهِ الدَّمَاءِ، إِنَّهَا لَتَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِقُرُونِهَا وَأَشْعَارِهَا وَأَظْفَارِهَا، وَإِنَّ الدَّمَ لَيَقَعُ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى بِمَكَانٍ قَبْلَ أَنْ يَقَعَ فِي الْأَرْضِ فَطَبِّئُوا بِهَا نَفْسًا.

Hz. Aişe (r. anhâ) anlatıyor: "Rasulullah (a.s) buyurdular ki:

"Hiç bir kul, kurban günü, Allah indinde kan akıtmaktan daha sevimli bir iş yapamaz. Zîra, kesilen hayvan, kıyamet günü boynuzlarıyla, kılılarıyla, tırnaklarıyla gelecektir. Hayvanın kanı yere düşmezden önce Allah indinde yüce bir mevkiye ulaşır. Öyle ise, onu gönül hoşluğu ile ifâ edin." [Tirmizî, Edâhî 1, (1493); İbnu Mâce, Edâhî 3, (3126).]

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ عَلَى كُلِّ أَهْلِ بَيْتٍ فِي كُلِّ عَامٍ أُضْحِيَّةً

Salih oğlu Mihnef (R.a.) efendimizden şöyle işittiğini rivayet etmiştir:

"Ey insanlar, her sene, her ev halkına kurban kesmek vaciptir." (Tirmizi, Edahi, 18; İbn Mace, Edahi, 2)

مَنْ وَجَدَ سَعَةً فَلَمْ يُضَحِّ فَلَا يَقْرَبَنَّ مُصَلَّانَا

"Kim imkânı olduğu halde kurban kesmezse bizim mescidimize yaklaşmasın" (İbn Mace, Edahi, 2; Müsned, 2, 321),

6. KURBAN KESENLER İÇİN NE GİBİ MÜJDELER VARDIR?

- Her Kılı Ve Tüyü İçin Sevap Vardır
- Kıyamet Günü Binit Olacak
- Ateşe Karşı Perde Olacaktır

Zeyd İbnu Erkam radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın ashabı:

يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَا هَذِهِ الْأَضَاحِيُّ؟ قَالَ: سِنَّةُ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ قَالُوا: فَمَا لَنَا فِيهَا؟ يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ: بِكُلِّ شَعْرَةٍ

حَسَنَةً قَالُوا: فَالْصُّوفُ؟ يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ: بِكُلِّ شَعْرَةٍ مِنَ الصُّوفِ حَسَنَةً

"Ey Allah'ın Resûlü dediler, bayram günü kesilen şu kurban nedir?"

"Bu babanız İbrahim aleyhisselâm'ın sünnetidir" buyurdular. Ashab: **"Peki, kurban kesmede bize ne gibi sevap var ey Allah'ın Resûlü!"** dediler.

"**Kurbanın her bir kılı için bir sevap**" buyurdular. Ashab tekrar: "(Kesilen kurban, koyun kuzu gibi) yünlü ise ey Allah'ın Resûlü (sevap nasıl olacak)?" diye sordular. Aleyhissalâtu vesselâm: "**Yünün her bir kılı için de bir sevap var!**" buyurdular. (Taberani, Mucem-i Kebir)

إِسْتَنْجِدُوا هَدَايَاكُمْ فَإِنَّهَا مَطَايَاكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

“Kurbanlarınıza iyi bakın. Zira **onlar kıyamet günü sizin binitlerinizdir.**” (Gazali, İhya, 1/237)

Peygamberimiz (SAV)’den şöyle rivayet edilir:

“Mü’minler kıyamet günü diriltilerek kabirlerinden kalktıklarında, Allah, meleklerine şöyle buyurur: “Ey meleklerim! Sakın kullarımı yaya yürütmeyin. Onları cennet bineklerine bindirin. Çünkü onlar dünyadayken daima bineğe binmişlerdir. Onların bineği ilkin babalarının sulbü, ardından analarının rahmi, dünyaya geldikten sonra emzikten kesilene kadar ana kucağı, sonra baba kolları, büyüyüp gelişince de karada at gibi binek hayvanları, denizde gemiler, havada uçaklardı. Ölüncü de mü’minlerin omuzlarında taşıdıkları tabutlarla kabirlerine götürülmüşlerdir. Ey meleklerim! Kabirlerinden kalktıkları bu günde siz onları sakın yaya olarak götürmeyin. Çünkü onlar dünyadayken binek üzerinden hiç inmediler. **Şimdi onlara dünyadayken kurban olarak kestikleri koçlarını binek olarak hazırlayın.**”

مَنْ ضَحَى طَيِّبَةً نَفْسَهُ مُحْتَسِبًا لِأُضْحِيَّتِهِ كَانَتْ لَهُ حِجَابًا مِنَ النَّارِ

“Gönül hoşnutluğu içerisinde ve sevabını Allah’tan umarak kesilen kurban, **ateşe karşı bir perde olur.**” (Et Terğib ve’t Terhib, 2/155)

7. MEZHEPLERİN KURBAN BAKIŞLARI NASILDIR? GÜNÜMÜZ İNSANI BUNU GEREĞİ GİBİ DEĞERLENDİREBİLİYOR MU?

Kurban bir gelenek değil, İBADET’tir.

İslâm'da, kurban bayramında kurban kesmenin dinî bir hüküm oluşu **Kitap, Sünnet ve icmâ ile sabit** olup, zekât gibi **Hicretin ikinci yılında** meşrû kılınmıştır.

KURBAN KESMENİN DİNİ HÜKMÜ

Kurban kesmek **İmam-ı Azam Ebu Hanife'ye göre vacip**, (İmam Malik'in kurban kesmeyi vacip kabul ettiğine dair rivayetler de mevcuttur)

İmam Muhammed, İmam Ebu Yusuf, Şafiî, Malik ve Ahmed b. Hanbel'e göre **sünnet-i müekkededir.**

Hükümün vacip veya sünnet-i müekkelede olması, uygulamaya bir etki yapmamaktadır. Her iki görüş sahipleri de gücü yeten kimsenin kurban kesmelerini öngörmektedir. İmkânı olanların kurban kesmeyi terk etmelerine ruhsat vermemişlerdir.

Kurban Kesmeyi **Vacip** Görenlerin Delilleri

1. فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحَرْ “Şimdi sen Rabbine kulluk et ve kurban kes”. (Kevser 2) (İmam Azam: Ayetin hükmünün bütün Müslümanları kapsayıp kapsamadığı açık olmadığı için kurban kesme emri ümmet için farz değil vaciptir.)
2. مَنْ كَانَ لَهُ سَعَةٌ، وَلَمْ يُضَحِّ، فَلَا يَقْرَبَنَّ مُصَلَانَا “Kim imkânı olduğu halde kurban kesmezse bizim mescidimize yaklaşmasın” (İbn Mâce, “Edâhî”, 2)(Hadisin Ebu Hanife'ye delil oluşu şu yorumla dayanmaktadır: “Hadiste yer alan böylesine güçlü bir uyarı, ancak vacip olan bir ibadetin terki konusunda yapılmış olabilir. Kurban vacip olmasaydı terk eden kimse için Hz. Peygamber böyle bir ifadeyi kullanmazdı.” Bu hadisin Mevkuf olduğunu muhaddisler ifade etmişlerdir))
3. يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ عَلَى كُلِّ أَهْلِ بَيْتٍ فِي كُلِّ عَامٍ أَضْحِيَّةَ “Ey insanlar, her sene, her ev halkına kurban kesmek vaciptir” (Tirmizî, “Edâhî”, 18)
4. “Kurban kesiniz, çünkü kurban atanız İbrahim’in sünnetidir”
5. Hz. Peygamber kurban kesmeyi hiç terk etmemiştir.

Kurban Kesmeyi **Sünnet-i Müekkelede** Görenlerin Delilleri

1. ثَلَاثٌ هُنَّ عَلَيَّ فَرَايِضٌ وَهِنَّ لَكُمْ تَطَوُّعٌ الْوَتْرُ وَالنَّحْرُ وَصَلَاةُ الضُّحَى “Şu üç şey bana farzdır size ise nafilendir: Vitir namazı, Kuşluk namazı, kurban kesmek”. (Ahmet b. Hanbel, müsned, 1946) (Muhaddisler bu hadisin zayıf olduğunu ifade etmişlerdir.)
2. ضَحَّى النَّبِيُّ بِكَبْشَيْنِ أَمْلَحَيْنِ أَقْرَنَيْنِ ذَبَحَهُمَا بِيَدِهِ وَسَمَّى وَكَبَّرَ وَوَضَعَ رِجْلَهُ عَلَى صِفَاحِهِمَا “Peygamber (sav) boynuzlu ve beyaz iki koç kurban etti. Onları eliyle kesti. Besmele çekti, tekbir getirdi ve ayağını da yanlarına koydu.” (Müslim, edahi, 9)
3. “Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer insanların farz olarak algılamalarından korktukları için her yıl kurban kesmezlermiş” (Nevevi, el mecmu’, VIII, 356)

8. TASAVVUF EHLİ KURBANA DAHA DERİN ANLAMLAR YÜKLEMİŞLERDİR. BUNU NASIL DEĞERLENDİREBİLİRİZ?

Sufilere göre bir Müslümanın kurban kesmesi, **içindeki kötü duygularını ve onu alçaltan nefsin fena arzularını öldürmesi ve kökünü kazıması, yani bu tür aşağı ve bayağı**

isteklerini dizginlemesi ve etkisizleştirmesi anlamına gelir. Bu anlamda olmak üzere bir mü'min kurban keserken nefsinin boğazladığını, ölmeden evvel öldüğünü düşünür.

Cüneyd Bağdadi: "Mina'da kurban kesen bir mü'min eğer nefsinin bütün arzularını boğazlamazsa kurban kesmiş olmaz" (Hucvuri, Keşfu'l-Mahcub, Tahran, 1338, 5.425) diyor.

İbn Arabi'ye göre en büyük kurban nefstir, esas mesele onu boğazlamaktır.

Fuzuli aşık şöyle tarif eder:

Aşık oldur kim kılar canın feda cananına
Meyli canan etmesin her kim ki kıyamaz canına.

Canımı canan eğer isterse minnet canıma

Can nedir kim anı kurban etmeyem cananıma

Can ile bizden eğer hoşnud ola cananımız

Cana minnettir onun kurbanı olsun canımız

Yunus bu hususu şöyle dile getirir:

İsmail'em Hak yoluna canım kurban eyledim

Çün bu can kurban sana ben koç kurbanı neylerim.

Kimdir İsmail'in? Kendin bileceksin, başkasının bilmesine gerek yok. **Karın olabilir, yeteneğin, işin, cinsiyetin, gücün, rütben, mevkiin vs. olabilir.** Hangisi olduğunu bilmiyorum, fakat İbrahim yanında da o kadar sevgili olanın olması gerekir. / Onu hayatında arayıp bulmalısın. Eğer Allah-ü Tealâ'ya yaklaşmak istiyorsan, İsmail'ini Mina'da kurban etmelisin. / **İsmail yerine bir koyun kesmek 'kurban'dır, fakat yalnızca kurban kesmek için bir koyun kurban etmek 'kasaplık'tır.'** (Hacc, Dr. Ali Şeriati, Bir Y. 6. bas. İst. 1990, s. 133).

Ali Şeriati, kurbanı böylece, nefsimize sevgili gelen ne varsa (sevgilimiz, anamız, babamız, mevkiimiz, servetimiz; bu sevgiliyi veya bu put her neyse, o feda edemeyeceğimiz varlık, işte o) onun kurban edilmesiyle kurbanın hakkını yerine getirebileceğimizi anlatıyor. İsmail, bu yönüyle, baba nezdindeki oğul sevgisinin sembolü olarak kurbanı ifade etmeye yol açıyor. Böylece İslâm milletinin niçin fedakâr, cefakâr, şefkatli, merhametli, anlayışlı, alçak gönüllü, yumuşak bir mizaca sahip olduğunu kavramaya başlıyoruz.

9. "KURBAN TESLİMİYET VE SADAKTIR" İFADESİNDEN NE ANLAMALIYIZ?

Kurban, insanın Allah'a yaklaşmasına ve O'nun rızasını kazanmasına vesile olan mali bir ibadettir. İnsan, kurban kesmekle, İbrahim aleyhi's-selâm gibi Allah'a ve O'nun emirlerine

bağlılığını, gerekirse O'nun rızasını kazanmak için her fedakârlığa katlanacağını göstermiş olur.

Kurban canı yani İsmail'ini Allah'a sunabilmektir. Kurban İsmail'ce sadakat ve teslimiyetin ifadesidir.

Kurban gerek fert, gerekse toplum açısından çeşitli yaralar taşıyan malî bir ibadettir. Kişi kurban kesmekle Allah'ın emrine boyun eğmiş ve kulluk bilincini koruduğunu canlı bir biçimde ortaya koymuş olur. Müminler her kurban kesiminde Hz. İbrahim ile oğlu İsmail'in Cenab-ı Hakk'ın buyruğuna mutlak itaat konusunda verdikleri başarılı sınavın hatırasını tazelemiş ve kendilerinin de benzeri bir itaate hazır olduğunu simgesel davranışla göstermiş olmaktadır.

10. "KURBAN PAYLAŞMAKTIR" İFADESİNİ NASIL DEĞERLENDİRMELİYİZ?

- MALİMİZİ PAYLAŞMAK
- DUYGULARIMIZI ALLAH ADINA PAYLAŞMAK
- KURBAN ETLERİNİ VE PARÇALARINI PAYLAŞMAK

لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَّعْلُومَاتٍ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِنَ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَكُلُوا مِنْهَا
وَاطْعَمُوا الْبَائِسَ الْفَقِيرَ

“Kendilerine ait bir takım yararları yakînen görmeleri, Allah'ın kendilerine rızık olarak verdiği kurbanlık hayvanlar üzerine belli günlerde Allah'ın ismini anmaları ((kurban kesmeleri için) sana (Kâbe'ye) gelsinler.) **Artık ondan hem kendiniz yiyin, hem de yoksula, fakire yedirin.**” (Hacc 22/28)

فَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا صَوَافَّ فَإِذَا وَجَبَتْ جُنُوبُهَا فَكُلُوا مِنْهَا وَاطْعَمُوا الْقَانِعَ وَالْمُعْتَرَّ كَذَلِكَ سَخَّرْنَاَهَا لَكُمْ
لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

“Öyleyse artık, (kurban edilmek üzere) sıraya dizildiklerinde onların üzerinde Allah'ın ismini anın; ve cansız olarak yere serildiklerinde **onların etinden kendiniz de yiyin; kendi nasibiyle yetinip istemeyen kimseyi de, istemek zorunda kalan kimseyi de (onunla) doyurun.** Biz, işte bu amaçla onları sizin yararınıza sunuyoruz ki **şükredesiniz.**” (Hac 22/36)

- SEVGİYİ PAYLAŞMAK

İnsan, Kurban keserken; Şirk, cimrilik ve tüm kötü alışkanlıkları kurbanla birlikte Kurban keser gibi kesip atmalı, En çok sevdiğini Allah yolunda verebilme gücüne ulaşmalıdır.

BU PAYLAŞMA TOPLUM AÇISINDAN ÇOK ÖNEMLİDİR

İçtimai adalete hizmet için zengin olan Müslümanlar kurban keser, fakirler de bol bol et yeme fırsatına kavuşur.

İnsanların ihtiyacı için her gün yeryüzünde yüz binlerce hayvan kesiliyor. Fakat bunlardan sadece hali vakti yerinde olanlar faydalanabiliyor. Kurban bayramında ise Allah rızası için bir kısım hayvanlar kesiliyor. Bunların etlerinden bir muhtaç insanlar istifade ediyor. Böylece kurban iktisadi bir mesele, dini ve ahlaki bir mahiyet alıyor. Şahsi menfaat yerine amme menfaati kaim oluyor.

Kurbanın, kurban kesilen ev halkı ve çocuklar üzerindeki psikolojik olumlu sonuçları da aşikârdır. Çünkü dinimize göre **veren el, alan elden hayırlıdır.**

- İman, sevdiğin şeyi kurban etmektir gerektiğinde de kurban olabilmektir.
- **"Sevdiğiniz şeylerden infak etmedikçe iyiliğe eremezsiniz."** (Âl-i İmran, 3/92)

İçimizde parayı sevmeyen var mı? Zekât verip, kurban kesen, "sevdiğini vermiş" olur.

- İbrahim (a.s) inancı ve davası uğruna kurban olmayı göze aldı ve Onun bu fedakarlığının karşılığı olarak, ateş İbrahim (a.s)'ı yakmadı.

Demek ki Allah için fedakârlık yapanları ateş yakmayacak.

- Uğruna kurban edeceğiniz, gerektiğinde kurban olacağınız bir değere bağlılık gösteremiyorsanız hayatınızın da bir anlamı yok sayılır.
- Şehitlerimiz din ve vatan uğruna şehit oldukları için, gazilerimiz de şehit olmayı göze aldıkları için ölümsüz kahramanlar haline gelmişlerdir.

11. İNSANLIK KURBANA MUHTAC BİR HALDEDİR

Medyada yapılan tartışmalarda, Kurbanın gereksizliğinden, hayvan katliamına; kümes hayvanlarının kurban edilip edilemeyeceğinden, kurban kesme veya hacca gitme yerine fakirlere yardım edilip edilmeyeceğine; kadınların kurban kesip kesemeyeceğinden, sokaklarda ve çocukların önünde kurban kesmenin caiz olup olmayacağından, kurban bayramı diye bir bayramın olup olmadığından...

pek çok konu, kimin ne dediği anlaşılmeden konuşuldu. programlar tekrar terar yayınlandı.

Türkiye ile herhangi bir batı ülkesi karşılaştırıldığında, Batıda kişi başına Türkiye'dekinin neredeyse yirmi katı fazla et tüketilmektedir. Bu demektir ki, en iyimser tahminle Batıda Türkiye'dekinin yirmi katı fazla küçük veya büyükbaş hayvan kesimi yapılmaktadır. Üstelik bugün Hristiyan Avrupa ülkeleri et ihracatının merkezi konumundayken batılı anlayışın hayvan kesimine karşı çıkmasını anlamak mümkün olmamaktadır.

- Hırsızlık, yolsuzluk, hukuksuzluk diz boyu.
- Fakir, yoksul insanlar ölümle pençeleşiyor.
- **Savaşlardan dolayı binlerce insan evsiz barksız.**

- Açların yoksulların sayısı çığ gibi artarken zenginler de daha bir zenginleşiyor. Bu hukuksuzluk ve açlığa rağmen açların ve mazlumların sesleri daha bir cılızlaşıyor, görüntüleri daha bir silikleşiyor.

12. KURBAN KESEN MEDENİYETLERLE KESMEYEN MEDENİYETLER ARASINDA BİR BAĞLANTI VAR MIDIR?

Prof. Dr. Ali Murat DARYAL Hacamız “Kurban Kesmenin Psikolojik Temelleri” isimli kitabında kurban kesen medeniyetlerle kurban kesmeyen medeniyetleri farklı açılardan inceliyor ve kurbanın insan ve toplum üzerindeki etkisine ışık tutmaya çalışıyor.

İnsanda bir takım içgüdüler vardır. Saldırganlık, kan akıtma, vurma, kırma, seks, işkence vb. kuranı kerim bakara suresi 30 ayette bunu bizlere ifade etmektedir.

قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ

“Onlar: **Bizler hamdinle seni tesbih ve seni takdis edip dururken, veryüzünde fesat çıkaracak, orada kan dökecek birini mi yaratacaksın?** dediler.”

İşte insanda var olan içgüdüleri dengede tutmak gerekir. Dinin amacı insanı her anlamda olgunlaştırarak Allah’a yaklaştırmaktır. Kurban ibadeti de insana bir takım faydalar sağlayan, kan akıtma, vurma-kırma, yakma gibi bazı içgüdüleri dengeleyen ve etkisini kıran bir özelliğe sahiptir.

“Kurban kanı akıtmak insan kanı akıtmaya engeldir”

Kurban kesen medeniyetlerde:

- Savaşlarda kadın, çocuk, yaşlı, silahsız ve din adamları öldürülmez.
- Esirlere hiçbir surette işkence ve kötü muamele yapılamaz.
- Aile içi şiddet ve huzursuzluklar azdır. Boşanma oranları azdır. (Günümüzde artmıştır)
- Sporlarında sadelik vardır. Yüzme, güreş, atıcılık vb.
- Eğlence tarzlarında şiddet yoktur.
- Akıl hastalarını tedavide musikiyi kullanmışlar.
- Toplumda cinayetler, suç oranları yok denecek kadar azdır. (Günümüzde artmıştır)

Kurban kesmeyen medeniyetlerde:

- Savaşlarında herkes öldürülür
- Esirler insan muamelesi görmez
- Aile içi şiddet ve huzursuzluklar fazladır. Boşanma oranları fazladır.
- Sporları kan ve şiddete dayanır. Boks, stadyumlarda vahşet, araba yarışları vs. ateş, kan, ölüm..
- Eğlenceleri şiddete dönüşecek öğeler içerir. Yakma-yıkma, asma-kesme,
- Akıl hastalarını kırbaçlayarak tedavi yöntemleri uygulamışlar.

- Toplularında kan olayları çoktur. Suç oranları fazladır.
- İspanyolların boğa bayramlarında işkence edilerek öldürülen boğalar...
- İnsan avı bir spor olarak bazı yerlerde zengin sporu olarak yapılmaktadır.
- Neticesi sadece ölüm olan bir çek müsabakalar düzenlenmekte ve tonlarca para harcanmaktadır.

Aynı şekilde kurban kesmeyen milletlerin de niçin kan dökücü ve vahşi mizaçlı olduklarını... **"Kurban kesmeyen milletlerin harblerde düşmanlarına karşı takındıkları tavırlar da o millet mensubu fertlerin kendi içlerinde birbirlerine ve bizzat kendilerine karşı takınmış oldukları tavırdan daha başka bir davranış şeması göstermektedir. Aynı sertlikler, aynı aşırılık ve düşmanca davranışlar./ Ringlerde, arenalarda kanlar içinde can veren, pistlerde veya meydanlarda odun vıçınları arasında diri diri yakılan bu insanlar, hep bu medeniyetlerin kendi taraftarlarına tatmin sağlamak için feda etmek mecburiyetinde kaldıkları kurbanlardır."** (Kurban Kesmenin Psikolojik Temelleri, Dr. Ali Murat Daryal, İst. 1980, s. 71 ve 111).

13. SONUÇ

ÖZETLE İNSAN, Kurban Kesmekle;

- Allah'ın **emrine itaat** edilmektedir.
- Allah için **fedakârlık** yapma alışkanlığı kazanılmaktadır.
- Toplumda **yardımlaşma** ve dayanışma yoluyla kardeşlik ve **dostluk bağları** güçlenmektedir.
- Sosyal adaletin** gerçekleşmesine katkıda bulunur ve bir yıl boyu et yeme imkânı bulamayanlar bu vesileyle et yemiş olurlar.
- Zengin, malını feda ederek **şükretme** imkânını elde ederken, fakir de bayram vesilesi ile bulduğu bir yiyecek için şükretme imkânına kavuşur.
- Zengini, eğer varsa, **cimrilik hastalığından veya dünya malına düşkünlükten** kurtarır.
- Hayvan piyasasında **ticari** bir canlanma meydana gelir.
- Hayvancılık teşvik edilmiş olur.
- Deri sanayinin gelişimine katkıda bulunulur.

Neyin Kurbanıyız?

- Uğruna kurban olduğunuz değer yüce ise onunla birlikte siz de yücelirsiniz.
- Uğruna fedakârlık yaptığınız varlık değersiz ise bu durumda siz yanlış tercihlerin kurbanı olursunuz.
- Yanlış tercihlerin kurbanı olmak, bir ömrü israf etmek, en değerli ömür sermayesini bir hiç uğruna harcamak demektir. Hesabı da çok zordur.

Siz malınızı kurban edemezseniz, malınızın kurbanı olursunuz.

- **Kurban Bayramı, malımızı Allah için kurban etme, Allah için fedakarlık yapma günüdür. Siz malınızı kurban edemezseniz, malınızın kurbanı olursunuz.**
- Sevdiğimiz birisine, **"Senin Allah'ına kurban olayım,"** deriz. Anne, evladına sevgiyle, **"Annen sana kurban olsun"** der. Kurban, sevgi ve dostluğun ileri düzeyini ifade eder.

Bu çalışma İdris YAVUZYİĞİT tarafından “Dini Hayatın Psiko-Sosyal Temelleri” Prof. Dr. Ali Murat DARYAL; “Kurban Ve Bayram”, “Kurban’ın Önemi Ve Fıkhî Yönü” İdris YAVUZYİĞİT; Kurbanın Anlam Ve Önemi, Kurban Kültürü Üzerine Bir Değerlendirme” Mehmet Yaşar Soyalan; “Kurbanın Anlamı” Rasim Özdenören; “Kurban Ve Dini Hükümü” Gazi ERDEM; “Kurban Rehberi” Din hizmetleri genel müdürlüğü; kitap, makale, vaaz örneklerinden istifade edilerek hazırlanmıştır.